

DOI: 10.58423/2786-6742/2025-9-319-330
УДК 336.563.1:658.14

Олег ТИМКІВ

аспірант кафедри менеджменту
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна
ORCID ID: [0009-0006-9203-4540](https://orcid.org/0009-0006-9203-4540)

Дмитро БАРАБАСЬ

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна
ORCID ID: [0000-0002-8776-6222](https://orcid.org/0000-0002-8776-6222)
e-mail: barabas@kneu.edu.ua
(Corresponding author)

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УЧАСТІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ ПРОГРАМАХ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ

***Анотація.** Війна в Україні завдала величезних економічних втрат, які охоплюють як прямі збитки від руйнувань інфраструктури, так і непрямі втрати, пов'язані з падінням виробництва, зменшенням експорту та зростанням витрат на відновлення. Предметом статті виступили перспективи залучення фінансування через європейські програми фінансової допомоги для українського бізнесу в умовах післявоєнного відновлення. Метою дослідження є узагальнення перспективних напрямів і передумов успішної участі українського бізнесу в європейських програмах фінансової допомоги. Особлива увага приділяється аналізу фінансових інструментів, доступних для підприємств, які за формою надання фінансової допомоги поділяються на гранти, кредити, гарантії, інвестиції до акціонерного капіталу та технічну допомогу. Окремлено пріоритетні напрями фінансової допомоги ЄС для України в умовах війни та післявоєнного відновлення. У роботі детально розглядаються основні програми фінансування ЄС, їх роль у відновленні інфраструктури, сприянні інноваціям та сталому розвитку в Україні. Викладено передумови успішної участі бізнесу в міжнародних програмах фінансування, серед яких: відповідність критеріям програми, фінансова та юридична прозорість, якісний бізнес-план, докази потенціалу і стійкості бізнесу, наявність спеціальних проектів і міжнародних партнерів, виконання вимог звітності та моніторингу, співпраця з міжнародними або місцевими організаціями, готовність конкурувати за гранти та фінансування тощо. Пропонуються рекомендації щодо найбільш ефективного використання сучасних можливостей фінансування українським бізнесом. Український бізнес, особливо пов'язаний з інноваціями, сталим розвитком, проривними технологіями, енергетикою та соціальними проектами, має обнадійливі перспективи участі в міжнародних програмах фінансової допомоги. Такі програми можуть суттєво пришвидшити зростання компаній, забезпечуючи доступ до фінансування, міжнародних ринків, партнерських мереж і експертної підтримки. Вони сприяють реалізації ініціатив у сферах енергоефективності, зменшення екологічного впливу та розвитку «зеленої» економіки, а також надають навчальні та*

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

консультаційні ресурси. Завдяки цьому підприємства мають змогу вдосконалювати свою продукцію чи послуги, знижувати витрати та підвищувати якість і конкурентоспроможність.

Ключові слова: український бізнес, відновлення економіки, фінансування, європейські програми фінансової допомоги, передумови отримання фінансування.

JEL Classification: D25, F35, O16

Absztrakt. Az Ukrajnában zajló háború hatalmas gazdasági veszteségeket okozott, amelyek magukban foglalják mind az infrastruktúra pusztulásából eredő közvetlen veszteségeket, mind a termelés visszaesésével, a csökkent exporttal és a helyreállítási költségek növekedésével kapcsolatos közvetett veszteségeket. A cikk témája az európai pénzügyi támogatási programokon keresztül finanszírozás vonzásának kilátásai voltak az ukrán vállalkozások számára a háború utáni újjáépítés körülményei között. A tanulmány célja az ígéretes területek és az ukrán vállalkozások európai pénzügyi támogatási programokban való sikeres részvételének általánosítása. A cikk különös figyelmet fordít a vállalkozások számára rendelkezésre álló pénzügyi eszközök elemzésére: támogatások, kölcsönök, garanciák, tőkebefektetések és technikai segítségnyújtás. A tanulmány felvázolja az EU pénzügyi támogatásának prioritási területeit Ukrajna számára a háború és a háború utáni újjáépítés körülményei között. A tanulmány részletesen vizsgálja a főbb EU finanszírozási programokat, azok szerepét az infrastruktúra helyreállításában, az innováció előmozdításában és az ukrán fenntartható fejlődésben. A tanulmány ismerteti a nemzetközi finanszírozási programokban való sikeres üzleti részvétel előfeltételeit, beleértve a következőket: a program kritériumainak való megfelelést, a pénzügyi és jogi átláthatóságot, a magas színvonalú üzleti tervezést, az üzleti potenciált és fenntarthatóság bizonyítékát, speciális projektek és nemzetközi partnerek jelenléte, a jelentéstételi és monitoring követelmények betartása, együttműködést nemzetközi vagy helyi szervezetekkel, a pályázatokért és finanszírozásért való versenyt stb. A cikkben ajánlások lettek megfogalmazva a modern finanszírozási lehetőségek iránt az ukrán vállalkozások általi leghatékonyabb felhasználásra. Az ukrán vállalkozások, különösen az innovációval, a fenntartható fejlődéssel, az áttörést jelentő technológiákkal, az energetikai és társadalmi projektekkel vannak szoros kapcsolatban, ígéretes kilátásokkal rendelkeznek a nemzetközi pénzügyi támogatási programokban való részvételre. Az ilyen programok jelentősen felgyorsíthatják a vállalatok növekedését azáltal, hogy hozzáférést biztosítanak a finanszírozáshoz, a nemzetközi piacokhoz, a partnerhálózatokhoz és a szakértői támogatáshoz. Hozzájárulnak az energiahatékonyság, a környezeti hatások csökkentése és a „zöld” gazdaság fejlesztése területén indított kezdeményezések megvalósításához, valamint képzési és tanácsadási források biztosításához. Ennek köszönhetően a vállalkozásoknak lehetőségük van termékeik vagy szolgáltatásaik fejlesztésére, költségeik csökkentésére, valamint a minőség és a versenyképesség növelésére.

Kulcsszavak: ukrán vállalkozások, gazdasági fellendülés, finanszírozás, európai pénzügyi támogatási programok, a finanszírozás megszerzésének előfeltételei.

Abstract. The war in Ukraine has inflicted immense economic losses, encompassing both direct damages resulting from infrastructure destruction and indirect losses associated with decreased production, reduced exports, and increased recovery costs. This article explores the prospects for attracting funding through European financial assistance programmes for Ukrainian businesses in the context of post-war recovery. The aim of the study is to summarise the most promising directions and prerequisites for the successful participation of Ukrainian enterprises in European financial assistance programmes. Special attention is given to the analysis of financial instruments available to businesses, which are categorised by the form of support into grants, loans, guarantees, equity investments, and technical assistance. The paper outlines the EU's priority areas for financial aid to Ukraine during wartime and in the post-conflict recovery phase. It provides a detailed examination of the main EU funding programmes and their role in rebuilding infrastructure, fostering innovation, and promoting sustainable development in Ukraine. The study identifies key prerequisites for successful

business participation in international funding programmes, including: alignment with programme criteria, financial and legal transparency, a high-quality business plan, evidence of potential and resilience, the presence of specialised projects and international partners, adherence to reporting and monitoring requirements, collaboration with international or local organisations, and readiness to compete for grants and funding. Recommendations are proposed to maximise the effective use of current funding opportunities by Ukrainian businesses. Companies, particularly those operating in innovation, sustainable development, breakthrough technologies, energy, and social initiatives, hold promising prospects for participation in international financial assistance programmes. Such programmes can significantly accelerate business growth by providing access to funding, international markets, partner networks, and expert support. They facilitate the implementation of initiatives focused on energy efficiency, reducing environmental impact, and developing a green economy, as well as offering training and consulting resources. As a result, enterprises can enhance their products or services, reduce costs, and improve quality and competitiveness.

Keywords: *Ukrainian business, economic recovery, financing, EU lending programs, prerequisites for obtaining funding.*

Постановка проблеми. Війна в Україні спричинила величезні економічні втрати, зокрема руйнування інфраструктури, промислових об'єктів і соціальної сфери. За інформацією Київської школи економіки, на листопад 2024 року загальна сума прямих збитків від пошкодження нерухомості, інфраструктури, транспорту та запасів становить майже \$170 млрд. [1, с.4; 2]. Відновлення таких масштабних руйнувань вимагає значних фінансових ресурсів. У цьому контексті Європейські програми фінансової допомоги (ЄПФД) можуть відігравати визначну роль у процесі відновлення. Крім того, вони мають потенціал для сприяння інноваціям та довгостроковому сталому розвитку України.

Для українських підприємств, які прагнуть модернізувати виробництво, розширити свою діяльність або реалізувати інноваційні проекти, доступ до міжнародного фінансування є надзвичайно важливим. ЄПФД надають підприємствам різноманітні фінансові інструменти, що сприяють розвитку бізнесу, інфраструктури та технологій, а також покращують конкурентоспроможність на міжнародній арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Залученню фінансування через міжнародні програми для відновлення післявоєнних економік присвячено значну кількість наукових публікацій, але для України це питання залишається малодослідженим. У попередні десятиліття наукові роботи та аналітичні звіти зосереджувались на застосуванні міжнародної допомоги в країнах, які пережили політичні та економічні трансформації, таких як Польща, Румунія, Болгарія, а також в країнах Африки і Близького Сходу, де Європейські програми фінансової допомоги були успішно використані для відновлення економіки та стабілізації політичної ситуації [3; 4]. В останні роки непоодинокі дослідження присвячені обґрунтуванню доцільності та нагальності розширення європейської фінансової допомоги Україні [1; 5; 6]. Інші не обмежуються оцінкою українських фінансових потреб, а й надають огляд доступних інструментів фінансування [7-9]. Окремі роботи зосереджені на оцінці обсягів надаваної міжнародної

фінансової допомоги для України у воєнний період [10] та прогнозуванні пов'язаних з відновленням економіки витрат [11; 12].

В Україні питання використання ЄПФД потребує особливої уваги, зважаючи на унікальність ситуації післявоєнного відновлення. Зокрема, значна частина літератури звертається до ролі ЄС у відновленні інфраструктури, розвитку соціальних секторів і підтримці малого та середнього бізнесу [5; 6; 11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак до цих пір бракує досліджень, які б зосереджувалися саме на механізмах і умовах отримання фінансування українськими підприємствами в рамках актуальних європейських програм.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є узагальнення перспективних напрямів і передумов успішної участі українського бізнесу в європейських програмах фінансової допомоги.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Європейські програми фінансової допомоги забезпечують широкий спектр інструментів підтримки українського бізнесу. Зокрема, за формою надання фінансової допомоги можна виділити:

1. **Гранти** – безповоротні кошти, які надаються на реалізацію конкретних проєктів. Вони особливо важливі для підтримки інноваційних ініціатив, відновлення інфраструктури та розвитку соціальних програм. Гранти можуть бути використані для фінансування невеликих стартапів, наукових досліджень або екологічно чистих технологій.

2. **Кредити** – фінансування на умовах повернення з низькими процентними ставками і тривалими термінами погашення. Такі кредити можуть бути використані для модернізації виробничих потужностей, а також для реалізації масштабних інфраструктурних проєктів.

3. **Гарантії** – механізм, який дозволяє зменшити ризики для банків при наданні кредитів. Це особливо важливо для малих та середніх підприємств, які можуть не мати достатньо кредитної історії для отримання традиційного фінансування.

4. **Інвестиції до акціонерного капіталу** – прямі інвестиції в бізнес, які допомагають підприємствам розширювати свою діяльність та впроваджувати новітні технології. Це дозволяє підприємствам залучити необхідний капітал без необхідності погашати позики.

5. **Технічна допомога** – консультації, навчання, обмін досвідом та підтримка на всіх етапах реалізації проєктів. Технічна допомога може бути спрямована на підвищення кваліфікації менеджменту підприємств, вдосконалення процесів та створення нових бізнес-моделей.

Ці ініціативи спрямовані на зміцнення малого та середнього підприємництва, стимулювання інновацій, підвищення конкурентоспроможності та адаптацію українських компаній до стандартів ЄС. Значну увагу приділено також розвитку екологічно сталих практик, цифровізації бізнес-процесів і розширенню доступу до європейських ринків.

Пріоритети фінансової допомоги ЄС для України визначаються Стратегією розширення ЄС та Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В умовах війни та післявоєнного відновлення фінансової допомоги Європейського Союзу для України зосереджується на кількох ключових напрямках (див. табл. 1)

Таблиця 1

Пріоритети фінансової допомоги ЄС для України*

Пріоритетний напрям	Опис	Приклади або програми
1. Макрофінансова стабільність	Бюджетна підтримка, покриття дефіциту, уникнення фінансової кризи	MFA (18 млрд євро у 2023 р.) [12]
2. Відновлення та реконструкція	Відновлення інфраструктури, енергетики, будівництво та модернізація	Ініціатива Ukraine Facility – 50 млрд євро на 2024–2027 рр. [14]
3. Реформи та євроінтеграція	Підтримка змін у правосудді, боротьбі з корупцією, держуправлінні	Технічна допомога, місії підтримки, експертна співпраця
4. Гуманітарна допомога	Забезпечення товарами першої необхідності, ліками, допомога переселенцям	Програми цивільного захисту та гуманітарних місій ЄС
5. Оборонна підтримка	Постачання обладнання, навчання, підтримка армії	Програми допомоги через Європейський фонд миру (EPF)
6. Підтримка бізнесу та економіки	Допомога малому і середньому бізнесу, збереження робочих місць	Безмитний режим, інвестиційні програми, гранти

*Узагальнено авторами

Щонайменше половина з них можуть бути корисними українському бізнесу. Загалом, фінансова допомога ЄС є стратегічно спрямованою і комплексною, відповідаючи як нагальним викликам воєнного часу, так і довгостроковим цілям відновлення та європейської інтеграції України. Така підтримка дозволяє зміцнювати державні інституції, розвивати економіку, посилювати соціальну стійкість та наближати країну до повноцінного членства в Європейському Союзі. Серед цікавих для українського бізнесу програм фінансової підтримки можна виділити [8; 9]:

- **Розвиток інфраструктури:** Модернізація транспортної, енергетичної та комунальної інфраструктури, що сприяє покращенню умов для ведення бізнесу. Connecting Europe Facility (CEF): Програма для фінансування інфраструктурних проєктів у сфері транспорту, енергетики та цифрових технологій [15].

- **Підтримка малого та середнього бізнесу (МСБ):** Створення сприятливих умов для розвитку МСБ, включаючи доступ до фінансування, навчання та консультаційну підтримку [7]. EaSI (Employment and Social Innovation): Програма, що сприяє створенню робочих місць та соціальній інтеграції [16].

- **Підтримка енергоефективності та зелених технологій:** Фінансування проєктів, спрямованих на зменшення енергоспоживання, використання

відновлюваних джерел енергії та впровадження екологічно чистих технологій. LIFE: Програма ЄС для підтримки проєктів у сфері охорони навколишнього середовища та кліматичних змін [17].

• **Розвиток сільського господарства:** Підтримка сільськогосподарських виробників, сприяння розвитку органічного виробництва та сільського туризму. Приклади програм:

- Третій цикл грантів на підтримку українських фермерів [18];
- Підтримка виробників ягід та овочів [19];

• **Охорона здоров'я:** наприклад, програма **EU4Health** допомагає зміцнити систему охорони здоров'я та підвищити готовність до майбутніх криз. Україна має доступ до грантів на реформи та покращення медичних послуг [20].

• **Упорядкування та уніфікація європейського фінансового простору:** програми відкривають можливості для фінансування різних секторів економіки України та сприяють її інтеграції до європейського простору шляхом адаптації потенційних і асоційованих членів ЄС до загальноєвропейських вимог і реалій.

– Програма Fiscalis – дозволяє Україні співпрацювати з податковими органами ЄС для боротьби з податковими шахрайствами, ухиленням від сплати податків і агресивним податковим плануванням. Вона сприяє обміну інформацією та адміністративній співпраці, з метою зменшення навантаження на платників податків [21];

– Програма Митниця – через цю програму Україна співпрацює з митними органами ЄС для розробки та експлуатації центральних ІТ-систем, управління зростаючими торговими потоками та реагування на нові загрози безпеці. Програма включає підключення до єдиної безпечної митної мережі, що є важливим для застосування нової комп'ютеризованої транзитної системи [22].

• **Комплексні програми, що прискорюють євроінтеграційні процеси:** сприяння налагодженню довгострокових контактів і стратегічних взаємодій між представниками бізнесових, наукових і громадських кіл європейських країн. Приклади програм:

– Горизонт Європа (Horizon Europe) – фінансує наукові дослідження та інновації, підтримує співпрацю між українськими та європейськими науковими установами, стартапами та підприємствами [23];

– Креативна Європа (Creative Europe) – підтримує культурні та креативні сектори, фінансує проєкти в галузі мистецтва, кіно, медіа та креативних індустрій. Українські митці та організації можуть отримувати гранти та брати участь у міжнародних проєктах [24];

– Цифрова Європа (Digital Europe) – сприяє цифровій трансформації, розвитку штучного інтелекту, кібербезпеки та цифрових навичок. Українські компанії та інституції можуть брати участь у спільних проєктах з європейськими партнерами [25].

Окреслені пріоритети і наведені приклади програм не вичерпують можливості міжнародного фінансування різних секторів економіки України. Міжнародна допомога передбачає комплексне фінансування та співпрацю в

різних сферах. Програми ЄС та інших партнерів є частиною глобальної фінансової системи допомоги Україні, спрямованої на забезпечення її економічної стабільності, відновлення інфраструктури, реформування державного сектору, а також розвиток соціальної сфери.

Участь бізнесу в міжнародних програмах фінансової допомоги є важливою можливістю для розвитку та зростання підприємств, але успішною вона стає лише при дотриманні таких ключових умов:

1. Відповідність критеріям програми. Багато міжнародних програм фінансової допомоги орієнтовані на **конкретні цілі та сектори**, наприклад, сталий розвиток, технології, інновації, сільське господарство, охорона навколишнього середовища тощо. Важливо, щоб бізнес відповідав цим вимогам. Деякі програми можуть бути орієнтовані лише на **певні країни або регіони**. Наприклад, Європейський Союз пропонує фінансові програми для компаній, розташованих в країнах-членах або країнах, що є кандидатами на вступ. Часто програми фінансової допомоги мають **вимоги щодо розміру бізнесу**. Наприклад, для МСП є окремі програми, що відрізняються від програм для великих корпорацій.

2. Фінансова та юридична прозорість. Міжнародні програми фінансової допомоги часто вимагають від компаній наявності чіткої та прозорої фінансової звітності. Бухгалтерія компанії повинна бути правильно організована, а всі фінансові документи – доступні для перевірки. З іншої сторони, бізнес має бути зареєстрований і працювати в межах чинного законодавства своєї країни. Для участі в міжнародних програмах часто потрібно підтвердити юридичну стабільність компанії та відповідність її діяльності нормам міжнародних стандартів.

3. Якісний бізнес-план. Багато програм фінансової допомоги вимагають подання детального бізнес-плану, в якому будуть відображені стратегічні цілі компанії, план розвитку, фінансові прогнози тощо. Програми фінансової допомоги часто фінансують певні проекти (наприклад, інноваційні розробки, енергозбереження, розширення виробництва). Тож бізнес-план має чітко окреслити, як фінансова допомога буде використана, і яку додану вартість це принесе для бізнесу та економіки загалом.

4. Докази потенціалу і стійкості бізнесу. Програми фінансової допомоги часто орієнтовані на підприємства, які мають потенціал для зростання. Доказами стануть інноваційні продукти чи послуги, стратегії розширення на нові ринки або диверсифікацію бізнесу. Для участі в деяких програмах важливо довести, що компанія має позитивну репутацію і достатній досвід на ринку. Це може бути підтверджено історією успішних проектів, відгуками клієнтів, партнерствами з іншими компаніями або організаціями.

5. Наявність спеціальних проєктів і міжнародних партнерів. Міжнародні програми часто підтримують конкретні ініціативи чи проєкти, такі як розробка нових продуктів, вихід на нові ринки, впровадження екологічно чистих технологій або розвиток соціальної відповідальності бізнесу. Участь у міжнародних програмах може також вимагати наявності партнерів з інших країн

або в рамках певних ініціатив. Якщо ваша компанія має таку мережу партнерів, це значно підвищує шанси на отримання фінансування.

6. Виконання вимог звітності та моніторингу. Міжнародні донори зазвичай вимагають чіткої звітності по витратах фінансової допомоги, а також моніторингу прогресу проєкту. Бізнес повинен бути готовий регулярно надавати звіти про використання коштів та досягнення поставлених цілей. Оскільки фінансова допомога надається з міжнародних або державних джерел, важливо дотримуватись міжнародних стандартів прозорості та здійснювати належний контроль за використанням коштів.

7. Співпраця з міжнародними або місцевими організаціями. Міжнародні програми часто вимагають від бізнесу активної співпраці з іншими міжнародними або місцевими організаціями, неурядовими організаціями, освітніми закладами або дослідницькими установами. Якщо бізнес бере участь в інших міжнародних ініціативах або проєктах, це може бути додатковим плюсом при подачі заявки на фінансову допомогу.

8. Готовність конкурувати за гранти та фінансування. Зазвичай міжнародні програми фінансової допомоги отримують численні заявки, і лише обмежена кількість компаній отримує фінансування. Потрібно бути готовим до того, що успішне отримання фінансової допомоги буде вимагати конкуренції з іншими компаніями. Загалом, для успішної участі бізнесу в міжнародних програмах фінансової допомоги важливо дотримуватись визначених вимог, бути готовим до надання прозорої інформації, а також мати чітко окреслені плани та проєкти.

Перспективи участі українського бізнесу в міжнародних програмах фінансової допомоги є доволі обнадійливими, особливо для підприємств, які працюють у сферах інновацій, сталого розвитку, технологій, енергетики та соціальних ініціатив. Міжнародні програми фінансової допомоги можуть значно прискорити розвиток компаній, надаючи фінансування; відкриваючи доступ до міжнародних партнерств, мереж і ринків; підтримуючи ініціативи, спрямовані на сталий розвиток, енергоефективність, зменшення впливу на навколишнє середовище та розвиток «зеленої» економіки; забезпечуючи навчання та консультування для підприємців; допомагаючи компаніям вдосконалювати свої продукти чи послуги, знижуючи собівартість та підвищуючи їх якість і конкурентоспроможність.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Європейські програми фінансової допомоги є важливим інструментом для відновлення українського бізнесу та забезпечення його сталого розвитку в умовах повоєнного відновлення економіки України. Залучення фінансування через ЄПФД допомагає українським підприємствам модернізувати виробництво, впроваджувати новітні технології та покращувати конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Для максимального використання цих можливостей українським підприємствам слід активно вивчати доступні програми, розробляти якісні проєктні пропозиції та налагоджувати партнерство з європейськими структурами. Важливо також підтримувати активну співпрацю між державними органами, бізнесом та ЄС для

забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів і забезпечення довгострокового економічного зростання. Така співпраця є перспективним предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Андрієнко Д. та ін. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на листопад 2024 року. Київ: Київська школа економіки, 2025. 27 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
2. Barabas D. Overcoming obstacles to the development of Ukrainian business organizations. Стратегічні імперативи сучасного менеджменту: Зб. матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: КНЕУ, 2024. С. 22-23.
3. Vienna Initiative. Credit Guarantee Schemes for SME lending in Central, Eastern and South-Eastern Europe. November 2014. 82. URL: https://www.eib.org/attachments/efs/viwig_credit_guarantee_schemes_report_en.pdf
4. World Bank Group. Catalyzing Transformative Technical Assistance Middle East And North Africa Region (MENA). Mena Multi-Donor Trust Fund. Annual Report (July 2018 – June 2019). 2020. 83. URL: <https://pubdocs.worldbank.org/en/761641581531923079/MENA-MDTF-2018-2019-Annual-Report-web.pdf>
5. Kaca E. Mobilising Investment Despite a War: EU Economic Assistance to Ukraine. PISM Bulletin, 2024, 136 (2444) URL: <https://www.pism.pl/publications/mobilising-investment-despite-a-war-eu-economic-assistance-to-ukraine>
6. Pindyuk O. Front-loading financial support to Ukraine: It's now or never. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies, 2024, 30 p. URL: <https://wiiw.ac.at/front-loading-financial-support-to-ukraine-it-s-now-or-never-dlp-7074.pdf>
7. Landa V., Levchenko Y., Myronenko O. Access to financing for small and medium enterprises in Ukraine. Kyiv, Centre for Economic Strategy, 2024, 50 p. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/access-to-financing-for-small-and-medium-enterprises-in-ukraine.pdf>
8. KSE Institute. Financial instruments for business in Ukraine: Programs of international financial organizations, Ukrainian banks, and insurance companies: Practical Handbook, Kyiv, 2024, 82 p. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/11/Financial-instruments-for-business-in-Ukraine.pdf>
9. Zasik Yu. WelcomEUkraine: How Ukraine is integrating into EU Funding Programmes. June 14, 2023. URL: <https://euneighbourseast.eu/young-european-ambassadors/blog/welcomeukraine-how-ukraine-is-integrating-into-eu-funding-programmes>
10. Ватаманюк-Зелінська У., Бундз Н. Аналітична оцінка обсягів міжнародної фінансової допомоги для України у воєнний період. Економіка. Фінанси. Право, 2023, №5, р. 52–57. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.5.11>
11. Bogdan T. Ukraine's fiscal developments and needs for economic recovery, reconstruction and European integration. Policy Notes and Reports, 2024, 88. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies, 76 p. URL: <https://wiiw.ac.at/ukraine-s-fiscal-developments-and-needs-for-economic-recovery-reconstruction-and-european-integration-dlp-7090.pdf>
12. Mills C., Brien P. Post-conflict reconstruction assistance to Ukraine, London: House of Commons Library, 2024, 28 p. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9728/CBP-9728.pdf>
13. Присяжна Л. Україна отримала останній транш макрофінансової допомоги від ЄС з пакету підтримки на €18 млрд. LIGA ZAKON. 22 грудня, 2023. URL: https://biz.ligazakon.net/news/224414_ukrana-otrimala-ostanny-transh-makrofnansovo-dopomogi-vd-s-z-paketu-pdtrimki-na-18-mlrd
14. European Commission. Ukraine Facility. 2021. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/ukraine-facility_en

15. Mobility and Transport. European Commission further integrates Ukraine into EU Single Market through the Connecting Europe Facility for infrastructure funding. 6 June, 2023. URL: https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/european-commission-further-integrates-ukraine-eu-single-market-through-connecting-europe-facility-2023-06-06_en
16. European Social Fund Plus. 2024. URL: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/what-esf>
17. LIFE Programme. European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency. 2021. URL: https://cinea.ec.europa.eu/programmes/life_en
18. FAO and the European Union launch third grant cycle to enhance sustainability of Ukrainian farmers. European Union. 2024. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/fao-and-european-union-eu-launch-third-grant-cycle-enhance-sustainability-ukrainian-farmers_en
19. The European Union and FAO provide grants to support aggregation models in berry and vegetable production. European Union. 2025. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/european-union-and-fao-provide-grants-support-aggregation-models-berry-and-vegetable-production_en
20. Public Health. EU4Health programme 2021-2027 – a vision for a healthier European Union. 2021. URL: https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_en
21. Fiscalis Programme. Taxation and Customs Union. 2021. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/about-us/eu-funding-customs-and-tax/fiscalis-programme_en
22. Customs programme. Taxation and Customs Union. 2021. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/about-us/eu-funding-customs-and-tax/customs-programme_en
23. Horizon Europe. Research and innovation. 2021. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en
24. About the Creative Europe Programme. Culture and Creativity. 2021. URL: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/about-the-creative-europe-programme>
25. The Digital Europe Programme. Shaping Europe's digital future. 2023. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>

References

1. Andriienko, D. et al. (2025). Zvit pro priami zbytky infrastruktury vid ruinuvan vnaslidok viiskovoi ahresii Rosii proty Ukrainy stanom na lystopad 2024 roku [Report on direct damage to infrastructure from destruction as a result of Russia's military aggression against Ukraine as of November 2024]. Kyiv: KSE, 27 p. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf [in Ukrainian].
2. Barabas, D. (2024). Overcoming obstacles to the development of Ukrainian business organizations. Strategic imperatives of modern management: 7 international scientific conference. K.: KNEU, 22–23.
3. Vienna Initiative. (2014). Credit Guarantee Schemes for SME lending in Central, Eastern and South-Eastern Europe. November 2014. 82. URL: https://www.eib.org/attachments/efs/viwig_credit_guarantee_schemes_report_en.pdf
4. World Bank Group. (2020). Catalyzing Transformative Technical Assistance Middle East And North Africa Region (MENA). Mena Multi-Donor Trust Fund. Annual Report (July 2018 – June 2019). 83. URL: <https://pubdocs.worldbank.org/en/761641581531923079/MENA-MDTF-2018-2019-Annual-Report-web.pdf>
5. Kaca, E. (2024). Mobilising Investment Despite a War: EU Economic Assistance to Ukraine. *PISM Bulletin*, 136 (2444) URL: <https://www.pism.pl/publications/mobilising-investment-despite-a-war-eu-economic-assistance-to-ukraine>
6. Pindyuk, O. (2024). Front-loading financial support to Ukraine: It's now or never. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies, 30 p. URL: <https://wiiw.ac.at/front-loading-financial-support-to-ukraine-it-s-now-or-never-dlp-7074.pdf>

7. Landa, V., Levchenko, Y., & Myronenko, O. (2024). Access to financing for small and medium enterprises in Ukraine. Kyiv, Centre for Economic Strategy, 50 p. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2024/07/access-to-financing-for-small-and-medium-enterprises-in-ukraine.pdf>
8. KSE Institute (2024). Financial instruments for business in Ukraine: Programs of international financial organizations, Ukrainian banks, and insurance companies: Practical Handbook, Kyiv, 82 p. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/11/Financial-instruments-for-business-in-Ukraine.pdf>
9. Zasik, Yu. (2023). WelcomEUkraine: How Ukraine is integrating into EU Funding Programmes. June 14, URL: <https://euneighbourseast.eu/young-european-ambassadors/blog/welcomeukraine-how-ukraine-is-integrating-into-eu-funding-programmes>
10. Vatamaniuk-Zelinska, U., & Bundz, N. (2023). Analytical assessment of the volume of international financial assistance for Ukraine during the war period. *Economics. Finances. Law*, 5, 52–57. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2023.5.11> [in Ukrainian].
11. Bogdan, T. (2024). Ukraine's fiscal developments and needs for economic recovery, reconstruction and European integration. Policy Notes and Reports, 88. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies, 76 p. URL: <https://wiiw.ac.at/ukraine-s-fiscal-developments-and-needs-for-economic-recovery-reconstruction-and-european-integration-dlp-7090.pdf>
12. Mills, C., & Brien, P. (2024). Post-conflict reconstruction assistance to Ukraine, London: House of Commons Library, 28 p. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9728/CBP-9728.pdf>
13. Prysiazna, L. (2023). Ukraina otrymala ostannii trnsh makrofinansovoi dopomohy vid YeS z paketu pidtrymky na €18 mlrd. [Ukraine received the last tranche of macro-financial assistance from the EU from the €18 billion support package]. LIGA ZAKON. December 22. URL: https://biz.ligazakon.net/news/224414_ukrana-otrimala-ostanny-trnsh-makrofnansovo-dopomogi-vid-s-z-paketu-pdtrimki-na-18-mlrd [in Ukrainian].
14. Ukraine Facility. European Commission. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/funding-technical-assistance/ukraine-facility_en?prefLang=uk
15. Mobility and Transport. (2023). European Commission further integrates Ukraine into EU Single Market through the Connecting Europe Facility for infrastructure funding. URL: https://transport.ec.europa.eu/news-events/news/european-commission-further-integrates-ukraine-eu-single-market-through-connecting-europe-facility-2023-06-06_en
16. European Commission. (2024). European Social Fund Plus. URL: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/what-esf>
17. European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency. LIFE Programme. URL: https://cinea.ec.europa.eu/programmes/life_en
18. European Union. (2024). FAO and the European Union launch third grant cycle to enhance sustainability of Ukrainian farmers. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/fao-and-european-union-eu-launch-third-grant-cycle-enhance-sustainability-ukrainian-farmers_en
19. European Union. (2025). The European Union and FAO provide grants to support aggregation models in berry and vegetable production. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/european-union-and-fao-provide-grants-support-aggregation-models-berry-and-vegetable-production_en
20. Public Health. (2021). EU4Health programme 2021-2027 – a vision for a healthier European Union. URL: https://health.ec.europa.eu/funding/eu4health-programme-2021-2027-vision-healthier-european-union_en
21. Fiscalis Programme. Taxation and Customs Union. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/about-us/eu-funding-customs-and-tax/fiscalis-programme_en
22. Customs programme. Taxation and Customs Union. URL: https://taxation-customs.ec.europa.eu/about-us/eu-funding-customs-and-tax/customs-programme_en
23. Research and innovation. Horizon Europe. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe_en

24. About the Creative Europe Programme. Culture and Creativity. URL: <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/about-the-creative-europe-programme>
25. The Digital Europe Programme. (2023). Shaping Europe's digital future. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>

<i>Отримано:</i>	<i>12.05.2025</i>	<i>Beérkezett:</i>	<i>2025.05.12</i>	<i>Received:</i>	<i>12.05.2025</i>
<i>Прийнято до друку:</i>	<i>14.06.2025</i>	<i>Elfogadva:</i>	<i>2025.06.14</i>	<i>Accepted:</i>	<i>14.06.2025</i>
<i>Опубліковано:</i>	<i>25.06.2025</i>	<i>Megjelent:</i>	<i>2025.06.25</i>	<i>Published:</i>	<i>25.06.2025</i>